

การกำหนดอาณาเขตทางทะเล

น.อ. จรินทร์ บุญเหมาะ

ผู้อำนวยการกองวิศวกรรมอุทกศาสตร์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ

จับน้ำมันเถื่อน

น.ต. สันทัด ผู้บังคับการเรือหนุมพลิกข์มือซ้ายดูเวลาจากนาฬิกาพรายน้ำบนมือขวา ขณะนั้นเป็นเวลา ๐๒๑๐ ท้องฟ้าโปร่งมืดเพราะเป็นคืนข้างแรม หมู่ดาวระยิบระยับเต็มท้องฟ้า “ขอทราบระยะห่างจากเป้า” เสียงของเขาดังแทรกความมืดขึ้นที่สะพานเดินเรือ “ระยะห่างจากเป้า ๑๒ ไมล์” พนักงานเรดาร์ตอบกลับแทบจะในทันทีที่เสียงผู้บังคับการเรือกล่าวจบ แสดงถึงการตื่นตัวอย่างเต็มที่ในการติดตาม เป้าดังกล่าว จากข่าวลับที่สันทัดได้รับเมื่อตอนหัวค่ำจากสายข่าวในประเทศเพื่อนบ้านระบุว่า จะมีการ ขนถ่ายน้ำมันดิบผิดกฎหมายด้วยเรือขนาดใหญ่ นอกชายฝั่งจังหวัดนราธิวาสในคืนนี้ช่วงเวลา ระหว่าง ๐๑๐๐ - ๐๓๐๐ และจากการลาดตระเวนช่วง ๑ ชั่วโมงที่ผ่านมาในพื้นที่เป้าหมายเรดาร์พื้นน้ำ เริ่มจับเป้าที่นำส่งสัยได้ในระยะ ๒๐ ไมล์ สันทัดสั่งลดความเร็วลงเหลือประมาณ ๘ น็อต เพื่อมิให้เรือต้องสงสัยไหวตัวจากการที่มีเรือความเร็วสูงปรากฏตัวขึ้นในจอเรดาร์ โดยหวังว่าเรือเป้าหมายจะคิดว่าเรือตรวจการณ์ ของเขาเป็นเรือประมงที่กำลังลากอวน ยิ่งระยะห่างจากเป้าหมายน้อยลงเท่าใดสันทัดก็ยิ่งมั่นใจว่าเป็นเรือบรรทุกน้ำมันผิดกฎหมาย เนื่องจากเป้าหมายมีลักษณะเป็นปืนขนาดใหญ่บนจอเรดาร์ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการสะท้อนคลื่นเรดาร์จากเรือขนาดใหญ่หรือเรือขนาดเล็กหลาย ๆ ลำที่อยู่กันเป็นกลุ่มรอบตัวเรือที่มีขนาดใหญ่กว่า

“ขออนุญาตประจำสถานีตรวจค้นครับ” ร.อ. จัดเจน ต้นเรือกล่าวขออนุญาต “อนุญาต” สันทัดกล่าวตอบ พร้อมกำชับให้ต้นเรือเตือนให้ประจำเรือมีความระมัดระวังพร้อมใช้อาวุธในทันทีอย่าประมาท เพราะเรือเป้าหมายอาจมีอาวุธและพร้อมใช้เช่นกัน เมื่อเป้าหมายเข้าถึงระยะที่มองเห็นเป็นเงาตะคุ่ม ๆ ที่ขอบฟ้า สันทัดขอล้องส่งกลางคืนจากยามตรวจการณ์ส่งไปที่ขอบฟ้า จากภาพซึ่งมีฉากหลังเป็นสีเขียวของกล้องส่องกลางคืน ที่อาศัยความสว่างจากดวงดาวมาเพิ่มความชัดของภาพเห็นได้อย่างชัดเจนว่า เป็นเรือบรรทุกน้ำมันขนาดกลางทอดสมออยู่และมีเรือประมงราว ๑๐ กว่าลำเทียบอยู่โดยรอบ ซึ่งขณะนี้ดูเหมือนว่าเรือที่เข้าร่วมกิจกรรมถ่ายน้ำมันจะรู้ตัวแล้ว และทุกลำพยายามปลดเชือกออกจากเรือใหญ่ ขณะที่เรือใหญ่ก็พยายามถอนสมออย่างรีบด่วน สันทัดสั่งให้พลีอตตำบลที่เรือแน่นอนครั้งสุดท้ายจากเครื่องหาตำบลที่ด้วยดาวเทียม และวัดระยะห่างจากขอบฝั่งจึงตัดสินใจว่ากลุ่มผู้กระทำการทั้งหมดน่าจะอยู่ไม่ไกลเขตต่อเนื่องของน่านน้ำไทย ซึ่งเขาเชื่อมั่นว่าจะจับกุมบุคคลกลุ่มนี้มาลงโทษได้ จึงสั่งเดินหน้าเต็มตัวเข้าสู่กลุ่มเรือเป้าหมายในทันที มิให้เรือเหล่านี้วิ่งห่างฝั่งออกไปจนพ้นเขตอำนาจรัฐ เพื่อมิให้ความพยายามของเขาสูญเปล่า

อำนาจการจับกุมในทะเล

จากการเข้าจับกุมผู้กระทำความผิดค้ำน้ำมันเหล็กเสียงภาชีในทะเลข้างต้น เห็นได้ว่าผู้ทำการจับกุมไม่อาจที่จะดำเนินการได้ตามอำเภอใจในการจับผู้กระทำความผิด ซึ่งในการจับกุมนอกจากจะต้องรู้และเข้าใจถึงตัวบทกฎหมายที่มอบอำนาจให้ทำการจับกุมแล้ว ข้อมูลสำคัญที่สุดอันหนึ่งที่จะช่วยให้การจับกุมมีผลทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามกฎหมาย คือ ต้องทราบที่ตำบลที่ซึ่งจะจับกุมนั้นอยู่ที่ใดในทะเล ตามที่กฎหมายได้ระบุอำนาจให้ไว้ว่าการกระทำความผิดกฎหมายใด ๆ ในทะเล ในเขตน่านน้ำภายใน หรือทะเลอาณาเขต เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจย่อมมีอำนาจจับกุมเช่นเดียวกับการกระทำความผิดในราชอาณาจักร หรือการกระทำความผิดในเขตต่อเนื่องจับกุมได้เฉพาะความผิด ๔ กรณี คือ ความผิดเกี่ยวกับการเข้าเมือง การเงิน การศุลกากร และการอนามัย เช่นนี้เป็นต้น ดังนั้นองค์ประกอบที่ทำให้สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดในทะเลจึงมีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. กฎหมายระบุว่าเป็นความผิด
๒. ผู้จับกุมมีอำนาจ หรือได้รับมอบอำนาจตามกฎหมายให้จับกุมในกรณีนั้น ๆ ได้
๓. ผู้กระทำความผิดอยู่ในเขตอำนาจรัฐ

จากองค์ประกอบ ๓ ประการของการจับกุมนั้น ประการที่ ๑ สามารถทราบได้อย่างชัดเจนจากตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประการที่ ๒ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทัพเรือมีเพียงความผิดบางกรณีเท่านั้นที่กฎหมายระบุให้ทหารเรือทำการจับกุมได้ ไม่ใช่จับได้กับการกระทำความผิดทุกกรณีดังเช่น กฎหมายมอบอำนาจให้ตำรวจ หรือพนักงานปกครอง อย่างไรก็ตามส่วนนี้ก็อาจทำความเข้าใจได้ไม่ยากนักจากพระราชบัญญัติหรือกฎหมายต่าง ๆ ที่มอบหมายให้ทหารเรือเป็นเจ้าพนักงานจับกุม ผู้กระทำความผิดในทะเลได้ แต่ส่วนที่ยากคือ ประการที่ ๓ ที่จะต้องพิสูจน์ให้ทราบแน่ชัดว่าขณะที่กระทำความผิดนั้นผู้จะถูกจับกุมในทะเลนั้นอยู่ในเขตอำนาจรัฐหรือไม่ มิฉะนั้นการจับกุมครั้งนั้นก็อาจเป็นการเสียเวลาเปล่า เพราะเมื่อคดีไปถึงศาลแล้วมีการตัดสินยกฟ้อง นอกจากนั้นผู้เข้าจับกุมยังอาจถูกฟ้องร้องกลับให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอีกด้วย

ดังนั้นเพื่อให้ผู้จับกุมมีความมั่นใจว่าผู้กระทำความผิด อยู่ในเขตอำนาจรัฐอย่างแน่นอน นายทหารเรือ ผู้ต้องปฏิบัติหน้าที่รักษากฎหมายในทะเลจึงต้องมีความรู้อย่างถ่องแท้ใน ๓ เรื่อง คือ

๑. เงินเรือ
๒. แผนที่และการใช้แผนที่
๓. กฎหมายทะเลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดอาณาเขตในทะเล

ซึ่งข้อ ๑. และ ๒. จะข้ามไปไม่กล่าวถึง เนื่องจากนายทหารจะได้รับการศึกษามาแล้วในช่วงเวลาที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนนายเรือ ส่วนจะเชี่ยวชาญหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล สำหรับกรณีที่ ๓ ในเรื่องกฎหมายทะเลส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดอาณาเขตในทะเล ได้ศึกษากันมาหลายครั้ง จากโรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายทหารชั้นต้น จนมาถึงโรงเรียนเสนาธิการทหารเรือนั้นมักจะรู้สึกกันว่าเข้าใจ แต่พอมีปัญหาเข้าจริง ๆ มักลังเลตัดสินใจกันไม่ได้เด็ดขาด จะขอก้าวโดยละเอียดต่อไป

อาณาเขตทางทะเล

วิธีการกำหนดเขตทางทะเลในปัจจุบันเป็นผลสืบเนื่องจาก **อนุสัญญาเจนีวา** ว่าด้วยกฎหมายทะเล พ.ศ.๒๕๐๑ และ **อนุสัญญาสหประชาชาติ** ว่าด้วยกฎหมายทะเล พ.ศ.๒๕๒๕ ซึ่งเป็นกฎหมายทะเลฉบับล่าสุด และมีผลบังคับใช้เมื่อ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๓๗ ซึ่งแม้ประเทศที่ยังมิให้สัตยาบันกับกฎหมายทะเลฉบับนี้รวมทั้งประเทศไทยก็ยังนำเอาตัวบทต่าง ๆ ในกฎหมายฉบับนี้มาปรับใช้กับกฎหมายภายในประเทศของตน จนอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายทะเลฉบับล่าสุดเกือบจะเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศไปแล้ว

กฎหมายทะเลฉบับ พ.ศ.๒๕๒๕ ได้กำหนดอาณาเขตทางทะเลออกเป็นส่วนต่าง ๆ ดังนี้ คือ

๑. น่านน้ำภายใน (Internal Water)
๒. ทะเลอาณาเขต (Territorial Sea)
๓. เขตต่อเนื่อง (Contiguous Zone)
๔. ไหล่ทวีป (Continental Shelf)
๕. เขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone)
๖. ทะเลหลวง (High Sea)

ในการกำหนดเขตต่าง ๆ ในทะเล ตั้งต้นจากเส้นสมมุติที่เรียกว่า **เส้นฐาน (Base Line)** ซึ่งหมายถึงเส้นที่ใช้เป็นหลักในการวัดความกว้างของทะเลอาณาเขต และเขตทางทะเลอื่น ๆ อันมีอยู่ ๒ ชนิด คือ

๑. เส้นฐานปกติ (Normal Baseline) คือแนวน้ำลดตลอดชายฝั่งทะเลตามที่รัฐชายฝั่งกำหนดไว้ในแผนที่ของตน ซึ่งโดยอนุโลมก็คือ เส้นแนวน้ำลึกศูนย์เมตร ที่อยู่ในแผนที่เดินเรือนั่นเอง (รูปที่ ๑)

๒. เส้นฐานตรง (Straight Baseline) กำหนดขึ้นในกรณีที่ชายฝั่งมีความเว้าแหว่งมาก หรือมีเกาะเรียงรายใกล้ติดไปกับแนวชายฝั่งจนไม่สามารถหาแนวน้ำลดได้ ในทางปฏิบัติในกรณีนี้เส้นฐาน

กำหนดขึ้นโดยการเชื่อมต่อจุดที่เหมาะสมบริเวณชายฝั่งเข้าด้วยกัน แต่ทั้งนี้แนวเส้นที่เชื่อมต่อกันนั้น จะต้องอยู่ในแนวทิศตามธรรมชาติของชายฝั่ง และบริเวณทะเลที่อยู่ภายในเส้นฐานตรงนี้ต้องมีความสัมพันธ์ กับแผ่นดินอย่างเพียงพอที่จะถือเป็นน่านน้ำภายในได้ (รูปที่ ๒)

น่านน้ำภายใน

น่านน้ำภายใน คือน่านน้ำที่อยู่ภายในเส้นฐาน (รูปที่ ๓) เช่น อ่าว แม่น้ำ ปากแม่น้ำ ทะเลสาบ รัฐชายฝั่งมีอำนาจอธิปไตยเหนือน่านน้ำภายในเช่นเดียวกับที่มีเหนือดินแดน

ทะเลอาณาเขต

ทะเลอาณาเขต คือบริเวณที่มีความกว้างไม่เกิน ๑๒ ไมล์ทะเล จากเส้นฐานตลอดแนวชายฝั่งของรัฐ (รูปที่ ๔) ซึ่งในเขตนี้รัฐชายฝั่งมีอำนาจอธิปไตยทั้งบนพื้นน้ำ ห้วงอากาศเหนือทะเลและใต้ผิวพื้นท้องทะเลของทะเลอาณาเขต แต่ทั้งนี้มิข้อยกเว้นว่ารัฐชายฝั่งต้องให้เรือต่างชาติใช้ “สิทธิการผ่านโดยสุจริต” ในทะเลอาณาเขตได้ ซึ่งการผ่านต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ไม่ชักช้า และไม่เป็นการปฏิบัติต่อสันติภาพ ความสงบเรียบร้อย หรือความมั่นคงของรัฐชายฝั่ง

เขตต่อเนื่อง

เขตต่อเนื่อง คือบริเวณที่มีความกว้าง ๑๒ ไมล์ทะเล โดยวัดต่อออกมาจากบริเวณทะเลอาณาเขต ดังนั้นเขตนอกสุดของเขตต่อเนื่องจึงมีความกว้างไม่เกิน ๒๔ ไมล์ทะเลเมื่อวัดออกจากเส้นฐาน (รูปที่ ๕)

ในเขตต่อเนื่องนี้ รัฐชายฝั่งมีอำนาจตามกฎหมายเพียง ๔ กรณี คือ การเข้าเมือง ราชการศุลกากร และสุขภาพ รวมทั้งมีอำนาจคุ้มครองวัตถุโบราณ หรือวัตถุทางประวัติศาสตร์ที่อยู่บน พื้นท้องทะเลในเขตนี้

ไหล่ทวีป

ไหล่ทวีปนับว่าเป็นส่วนที่กำหนดขอบเขต และพิสูจน์ทราบได้ยากที่สุดในบรรดาอาณาเขตทางทะเลทั้งหมด ตามข้อ ๗๖ แห่งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล พ.ศ.๒๕๒๕ ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า ไหล่ทวีปของรัฐชายฝั่งประกอบไปด้วย พื้นท้องทะเล และใต้ผิวพื้นของพื้นที่ใต้น้ำซึ่งยึดขยายออกไปจากทะเลอาณาเขต โดยตลอดของแนวทอดยาวตามธรรมชาติของอาณาเขตแผ่นดินจนถึงขอบที่ด้านนอกสุดของทวีปหรือที่ระยะ ๒๐๐ ไมล์ทะเล จากเส้นฐานที่ใช้วัดความกว้างทะเลอาณาเขตในกรณีที่ริมของขอบทวีปยึดขยายออกไปไม่ถึงระยะดังกล่าว

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑

มกราคม – มีนาคม ๒๕๕๖

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑

มกราคม – มีนาคม ๒๕๔๖

ซึ่งถ้าขอบทวีปมีความยาวเกิน ๒๐๐ ไมล์ทะเล ให้ใช้วิธีการกำหนดขอบทวีปดังนี้ (รูปที่ ๖)

๑. กำหนดขอบทวีป ณ จุดซึ่งความหนาอย่างน้อยที่สุดของหินตะกอนเท่ากับร้อยละ ๑ ของระยะทางที่สั้นที่สุดจากจุดนั้นไปเชิงลาดทวีป หรือ

๒. กำหนดขอบทวีป ณ จุดซึ่งห่างไม่เกิน ๖๐ ไมล์ทะเล โดยวัดจากเชิงลาดทวีป

๓. ขอบไหล่ทวีปตามที่กำหนดข้างต้นทั้ง ๒ ไม่ว่าจะกรณีใด ๆ ต้องไม่เกิน ๓๕๐ ไมล์ทะเลจากเส้นฐานที่ใช้วัดความกว้างทะเลอาณาเขต หรือไม่เกิน ๑๐๐ ไมล์ทะเล จากเส้นแนวน้ำลึก ๒,๕๐๐ เมตร

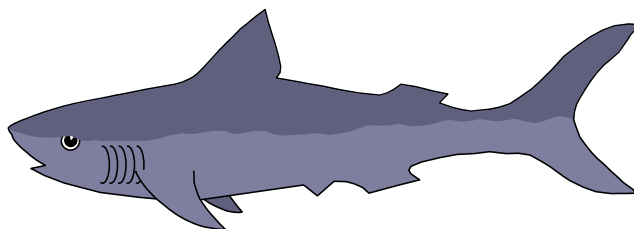
ในเขตไหล่ทวีปนี้รัฐชายฝั่งมีสิทธิอธิปไตย (ไม่ใช่อำนาจอธิปไตย) เหนือทรัพยากรธรรมชาติบนและใต้ผิวพื้นไหล่ทวีป ไม่ว่าจะมึหรือไม่มีชีวิต แต่รัฐอื่น ๆ ยังมีสิทธิที่จะวางหรือบำรุงรักษาสายเคเบิลหรือท่อทางใต้ทะเลบนไหล่ทวีปได้ แต่ทั้งนี้ต้องได้รับความยินยอมจากรัฐชายฝั่งเจ้าของไหล่ทวีปก่อน

เขตเศรษฐกิจจำเพาะ

เขตเศรษฐกิจจำเพาะ คือบริเวณที่มีความกว้างไม่เกิน ๒๐๐ ไมล์ทะเล จากเส้นฐาน ดังนั้นความกว้างของบริเวณนี้คือ ๑๘๘ ไมล์ทะเล โดยวัดต่อออกไปจากเขตนอกสุดของทะเลอาณาเขต

ในเขตนี้รัฐชายฝั่งที่เป็นเจ้าของมีสิทธิอธิปไตยในการสำรวจ แสวงประโยชน์ อนุรักษ์ และจัดการทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่มีและไม่มีชีวิต ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดในเขตนี้ ทั้งยังมีสิทธิอธิปไตยเหนือกิจกรรมต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องกับการสำรวจ และแสวงประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น การผลิตพลังงานจากกระแสน้ำและลม

จะเห็นได้ว่าบริเวณไหล่ทวีป และเขตเศรษฐกิจจำเพาะมีส่วนที่ทับซ้อนกันอยู่ ข้อแตกต่างของทั้งสองเขตคือ เขตไหล่ทวีปมุ่งความสนใจไปอยู่บนพื้นและใต้ผิวพื้นท้องทะเล ส่วนเขตเศรษฐกิจจำเพาะมุ่งความสนใจไปที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อยู่ในน้ำทั้งหมด ข้อแตกต่างอีกประการหนึ่งคือ สิทธิอธิปไตยเหนือไหล่ทวีปเป็นสิทธิเดิมที่รัฐชายฝั่งมีโดยไม่ต้องประกาศอ้างสิทธิ แต่สำหรับเขตเศรษฐกิจจำเพาะจะต้องมีการประกาศอย่างชัดเจนและเปิดเผยจึงจะมีผลตามกฎหมายระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามทั้งในเขตไหล่ทวีปและเขตเศรษฐกิจจำเพาะนี้ สิทธิอธิปไตยของรัฐชายฝั่งผู้เป็นเจ้าของไม่ครอบคลุมถึงการเดินเรือ และการบินที่จะต้องยอมให้รัฐอื่น ๆ กระทำได้โดยเสรี

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑

มกราคม – มีนาคม ๒๕๔๖

ทะเลหลวง

ทะเลหลวง หมายถึงส่วนที่เหลือของทะเลอันไม่ใช่ส่วนหนึ่งของเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ทะเลอาณาเขต หรือน่านน้ำภายใน ซึ่งรัฐทุกรัฐมีเสรีภาพในการเดินเรือ การบิน วางสายเคเบิล และท่อทางใต้ทะเล การประมง การสร้างเกาะเทียม รวมทั้งสิ่งติดตั้งต่าง ๆ และการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าเขตทะเลหลวงดูเหมือนจะเป็นเขตเสรี แต่ในข้อเท็จจริงแล้วกิจกรรมต่าง ๆ ในบริเวณนี้ยังคงถูกควบคุมโดยกฎหมายหรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ในบางกรณีตามที่ประเทศสมาชิกสหประชาชาติได้เข้าเป็นภาคี

บทส่งท้าย

จากที่อธิบายมานี้ทั้งหมด สรุปได้เป็นภาพรวมแสดงเขตทุกเขตด้วยภาพตัดขวาง (รูปที่ ๗) ซึ่งนายทหารเรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจและจับกุมผู้กระทำผิดในทะเล สามารถทำความเข้าใจได้ไม่ยากนักและเพื่อประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว อีกทั้งสามารถจับผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกฎหมายได้โดยไม่ต้องกลายเป็นผู้ต้องหาเสียเองกรณีที่ถูกฟ้องกลับ จึงขอแนะนำให้ฝึกฝน ศึกษา และทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างแจ่มแจ้ง คือ การเดินเรือ แผนที่และการใช้แผนที่ กฎหมายในประเทศที่เกี่ยวข้องและกฎหมายทะเล หรือถ้าสงสัยและไม่แน่ใจจริง ๆ ก็ให้สอบถามไปที่กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่เทคนิคด้านกฎหมายทะเลช่วยตอบปัญหาต่าง ๆ

